

DIRECTION GÉNÉRALE DE L'ADMINISTRATION
ET DE LA MODERNISATION

DIRECTION DES RESSOURCES HUMAINES

Sous-direction de la Formation et des Concours

Bureau des concours et examens professionnels
RH4B

CONCOURS RESERVE POUR L'ACCES AU CORPS DES SECRETAIRES DES AFFAIRES ETRANGERES AU TITRE DE L'ANNEE 2018

EPREUVES ECRITES D'ADMISSIBILITE

27 ET 28 NOVEMBRE 2017

HEBREU

Durée totale de l'épreuve : 3 heures.

Coefficient : 2.

Toute note inférieure à 8 sur 20 est éliminatoire.

Barème de notation des 2 épreuves : note en **hébreu** 10 points, note en **français** 10 points.

Note en français

Rédaction en français d'une note à partir de documents en hébreu

(400 mots avec une tolérance de plus ou moins 10%)

Ce dossier comporte 5 pages (page de garde et sommaire non compris).

*

* *

SUJET : A l'aide des documents suivants, présentez en français les enjeux au Moyen Orient suite à la présente crise entre l'Arabie Saoudite et l'Iran

Sommaire :

1. סעודיה הטילה מצור על תימן; שר החוץ האשים את איראן וחיזבאללה בשיגור טיל מתימן לשטחה
2. המשבר בין איראן לסעודיה: קרב פוליטי בכסות מאבק דתי
3. סעודיה מפסיקה את הטיסות לאיראן ומנתקת את הקשרים הכלכליים
4. מהלך סעודי מתוכנן? ניתוק היחסים עם איראן מטרפד את פתרון המלחמה בסוריה
5. שגרירות סעודיה בטהראן הוצתה לאחר שהוציאה להורג איש דת שיעי

סעודיה הטילה מצור על תימן; שר החוץ האשים את איראן וחיזבאללה בשיגור טיל מתימן לשטחה

הקואליציה הצבאית בראשות סעודיה סגרה את כל הכניסות לתימן - מהאוויר, הים והיבשה - בניסיון לעצור את הנשק שמקבלים המורדים החותים מאיראן, יומיים לאחר יירוט טיל שנורה מתימן לכיוון ריאד

הקואליציה הצבאית בראשות סעודיה תסגור זמנית את כל הכניסות לתימן - מהאוויר, מהים ומהיבשה - בניסיון למנוע את חימושם של המורדים החותים במדינה. על פי ההודעה, שפורסמה היום (שני) בסוכנות הידיעות הממשלתית של סעודיה SPA, מטרת הסגירה היא לעצור את הכנסת הנשק האיראני למדינה.

בהודעה נכתב כי על אף המצור, עובדי סיוע ואספקה הומניטרית יורשו להכנס למדינה ולצאת ממנה. הן האו"ם והן ארגוני סיוע אחרים העבירו ביקורת על הקואליציה הצבאית בראשות סעודיה, בטענה שהיא מונעת את כניסתם לאזורים מסוימים במדינה ובעיקר לצפון תימן, אזור בשליטת המורדים החותים. זוהי לא הפעם הראשונה שסעודיה סגרה את המעברים למדינה, ובחודשים הראשונים לחימתה במורדים עשתה זאת מספר פעמים.

ההודעה פורסמה יומיים לאחר יירוט טיל שנורה לכיוון נמל התעופה הבינלאומי בריאד. בראיון ל-CNN, האשים שר החוץ של סעודיה את איראן במעורבות בשיגור הטיל ואמר כי זוהי "פעולה מלחמתית" ושסעודיה תגיב "בעיתוי הראוי". עדל בין אחמד אל-ג'ובייר אמר כי הטיל "נורה משטחים שנשלטים על ידי המורדים החותים, נבנה מחומרים שסופקו למורדים על ידי איראן ונורה על ידי חיזבאללה".

חלקי הטיל הועברו לשטחי המורדים החותים מאיראן והרכבת הטיל ותפעולו "התבצעו על ידי אנשי חיזבאללה ומשמרות המהפכה האיראניים", אמר שר החוץ. עוד אמר שר החוץ כי "איראן לא יכולה לירות טיל על ערים סעודיות ולצפות שלא תהיה תגובה".

לאור ההתפתחויות, סוכנות בת של האו"ם שפועלת בתימן הודיעה כי היא משעה את מתן ההיתרים לספינות שעושות את דרכן לתימן והפצירה בספינות שכבר עוגנות בנמלי המדינה לעזוב את האזור מיידית. גורם מטעם מנגנון הבדיקה ואישור הספינות שמפעיל האו"ם באזור כתב את ההוראות הללו במייל שהגיע לידי אי-פי היום.

החלטה צפויה להחמיר את המשבר ההומניטרי בתימן, שמתבטא הן ברעב והן בהתפרצות מחלות: לפי האו"ם, כשבעה מיליון בני אדם סובלים מרעב בתימן וכ-500 אלף בני אדם חולים בכולירה.

אתמול האשימה הקואליציה את החותים ב"הסלמה מסוכנת" של המצב, "בעקבות התמיכה מאיראן", שהובילה לשיגור הטיל. איראן דחתה את ההאשמות היום, וכינתה אותן "הרסניות ופרובוקטיביות". נשיא ארה"ב, דונלד טראמפ, הצטרף לסעודיה והאשים את איראן במעורבות בשיגור הטיל.

למעלה מעשרת אלפים בני אדם נהרגו עד כה בלחימה בין כוחות הממשלה, הגתמכים על ידי סעודיה ובעלות בריתה, לבין המורדים החותים, הגתמכים על ידי איראן. הקואליציה החלה את מתקפתה על המורדים החותים ב-

2015, לאחר שאלו כבשו חלקים גדולים מהמדינה ובהם הבירה צנעא, מה שהוביל לבריחתו של הנשיא, עבד ראבו מנסור האדי, מתימן לסעודיה.

המשבר בין איראן לסעודיה: קרב פוליטי בכסות מאבק דתי

את הקרע המחריף בין איראן לסעודיה מניעה מלחמה על השפעה אזורית, והמתח הדתי בין סונים לשיעים משני בה

אחד הסיפורים המרכזיים עליהם דיווחה אתמול רשת אל-ערבייה הסעודית, היה על גבורתם של צוותי ההצלה הסעודיים בעיר אל-מדינה שהצליחו להציל את חייו של חתול שנתקע על חוטי חשמל במשך שעות רבות. הצוותים העלו אל חוטי החשמל מיכל, החתול הנבון זינק עליו והורד בזהירות אל קרקע מבטחים. כוחות הצלה כאלה לא עמדו לרשותם של 47 אזרחים סעודים, בהם המטיף השיעי נימר באקר א-נימר, שהוצאו להורג בסוף השבוע שעבר אחרי שהורשעו בפעילות חתרנית נגד המדינה ובמעורבות בטרור. אלה הצטרפו ליותר מ-150 בני אדם שהוצאו להורג בשנת 2015 בממלכה שחרדה לשלום חתוליה.

הקרבות הנוספים של המשבר החמור שפרץ בין איראן לסעודיה בעקבות ההוצאה ההמונית להורג הם כ-8,000 אזרחים סעודים שנתקעו בעיר הקודש האירנית משהד, ללא יכולת לחזור למולדתם. החלטת הממלכה לנתק את היחסים הדיפלומטיים עם איראן ולהפסיק את הטיסות וקשרי המסחר הפכו את עולי הרגל האלה, רובם ככולם שיעים, לבני ערובה. אבל שיעים סעודים רגילים זה דורות להיות בני ערובה של הממלכה, אשר רואה בהם אוכלוסייה חשודה במקרה הטוב. אין מפקד מדויק של מספר האזרחים השיעים בסעודיה וההערכות נעות בין שניים לחמישה מיליון שיעים מתוך כ-22 מיליון תושבי המדינה (בהם כשישה מיליון אזרחים זרים ששוהים בה כעובדים זרים).

השיעים בסעודיה אינם קבוצה הומוגנית מבחינה דתית. רובם נמנים עם הזרם המרכזי השיעי, זה שמקובל באיראן, חלקם הם בני הפלג האיסימאעילי ואחרים משתייכים לזרם הזייד (בדומה לפלג השיעי הראשי בתימן) שקרוב יותר לזרם הסוני. חלקם רואים בחומייני וביורשו עלי חמינאי מקור סמכות דתי עליון, אחרים דווקא דבקים בהגותו ובדרכו של חכם ההלכה השיעי הבכיר בעיראק, עלי סיסטאני. אולם האבחנות הללו אינן מפריעות לממשל הסעודי לראות בהם מקשה אחת של אוכלוסייה מסוכנת, שעיקר יעודה לשמש ראש גשר להשפעת איראן בממלכה הסעודית ובמדינת הלואין שלה בחרין שבה יש רוב שיעי. תפישה זאת היא שמכתיבה את מדיניות הפנים הסעודית הנוקשה כלפי השיעים, שכוללת הערמת קשיים במתן רישיונות לבניית בתיים, הרחקה ממשורות ממשלתיות וצבאיות בכירות, מערכת חינוך שמחייבת ללמוד את האיסלאם הסוני ומתעלמת מהזרם השיעי ומיעוט השקעות פיתוח, וזאת למרות שהשיעים מתגוררים באזורים העשירים בנפט.

קל לכן, אולי קל מדי, לתאר את המשבר שפרץ בין איראן לסעודיה כחוליה נוספת במלחמות ההיסטוריות בין הסונים לשיעים. האיבה ההיסטורית הזאת, שראשיתה בשנת 680 לספירה, היא ללא ספק מרכיב קבוע בחלק מן המאבקים במזרח התיכון — ובהם המלחמות בסוריה ובתימן, היריבות הפוליטית בעיראק והמרי האזרחי בבחריין, שגרר התערבות צבאית סעודית בתוך הנסיכות בשנת 2011. אבל התפישה הכוללנית הזאת סובלת משטחיות מטעה, שמטשטשת את היסודות הפוליטיים והמדיניים ששזורים ומזינים את המאבקים בין איראן לסעודיה, או בין "ערביות" ל"פרסיות".

איראן וסעודיה "מחלקות" את אזורי ההשפעה שלהן בדומה לחלוקה שהיתה נהוגה בימי המלחמה הקרה בין ארה"ב לברית המועצות. סעודיה אינה מסתפקת במרחב הערבי שכולל את מדינות המפרץ, את מצרים, וחלק

ממדינות צפון אפריקה, ואיראן אינה מגבילה עצמה לעיראק, סוריה, לבנון ותימן. סעודיה היא בין המדינות המשפיעות בפקיסטאן, באפגניסטאן, ובחלק ממדינות חבר העמים המוסלמיות שהתפרקו מברית המועצות. איראן מתחרה עם סעודיה באפגניסטאן, שבמערבה מתגורר מיעוט שיעי, והיא מטפחת קשרים אסטרטגיים עם ארמניה הנוצרית אל מול יריבתה אזרבייג'אן המוסלמית-שיעית, שרואה באיראן איום. דווקא במישור הדתי סעודיה מאוימת יותר על ידי ארגונים סונים רדיקליים, כמו אליקאעדה ודאעש, מאשר על ידי חתרנות דתית שיעית-איראנית.

כך למשל במאי שעבר פוצצו פעילי דאעש שני מסגדים שיעיים בערים דמאם וקטיף שבמזרח סעודיה, שבהם מתגורר רוב שיעי. יותר מ-40 בני אדם נהרגו בפיגועים הללו שפורשו בסעודיה כניסיון של דאעש לחולל מאבק עדתי בממלכה כדי להביא להתפרקותה. העמדה הקבועה של דאעש היא ש"סעודיה היא ראש הנחש, ואחריה השיעה". לכאורה אידיאולוגיה זאת, שנשענת גם על תורתו של אוסמה בן לאדן, היתה צריכה דווקא לקרב את איראן וסעודיה כנגד האויב המשותף, אבל גם כאן לפוליטיקה יש משקל רב יותר מאשר לדת. התוצאה היא שבעיני איראן וסעודיה המאבק נגד דאעש הוא משני למערכה החשובה יותר שנוגעת לחלוקת אזורי ההשפעה המדיניים.

ההוצאה להורג של המטיף א-נימר, והתגובה האיראנית אליה, רק הציפו אל פני השטח את המתח בין המדינות, שהלך והתלהט מאז נחתם הסכם הגרעין עם איראן, הסכם שמאיים על המונופול הסעודי בקביעת מחירי הנפט בעולם ועל חלוקת נתחי השוק בין יצרניות הנפט. ההוצאה להורג לא היתה "חיונית" כדי להפגין את היריבות, כשם שניתוק היחסים עם איראן בעקבות הצתת השגרירות הסעודית בטהראן לא היתה מחויבת המציאות. הפרשנות הראשונה להוצאה להורג סברה שעריפת ראשו של א-נימר נועדה "לאזן" בין הנידונים למוות הסונים, בהם אנשי אליקאעדה, שהיו רוב האסירים, לבין נידונים שיעים. אבל הצתת השגרירות הסעודית (שאותה גינה נשיא איראן חסן רוחאני) שיחקה היטב לידי סעודיה, שברגע אחד גייסה את בעלות בריתה לענישה דיפלומטית נרחבת נגד איראן. בחריין, סודאן, איחוד הנסיכויות, כוויית וקטאר, התייצבו לצד סעודיה ואימצו צעדים לניתוק היחסים עם איראן בדרגות שונות של חומרה. בעלת הברית החדשה של סעודיה, טורקיה, הבהירה ש"ההוצאה להורג היא עניין סעודי פנימי... במצרים גזר בית המשפט עונש מוות על כאלף בני אדם, מדוע איש לא מדבר על כך?". כדאי להזכיר לנשיא טורקיה רג'פ טייפ ארדואן שידידתו סעודיה עצמה לא גינתה את פסקי הדין במצרים.

אבל למפגן הסולידריות הערבי-טורקי עם סעודיה ונגד איראן, יש יעד נוסף. סלמאן מלך סעודיה מבקש להעמיד את הממשל האמריקאי בפני דילמת "בחירת הנכסים": מדינות ערביות או איראן. בעוד אובמה חומק מגינוי ישיר של ההוצאות להורג, כדי למנוע הידרדרות נוספת ביחסי סעודיה וושינגטון, התקשורת האמריקאית הגיבה במקומו באופן נחרץ וברור. "הוצאתו להורג של א-נימר היא בלתי אנושית ופרובוקטיבית", נכתב במאמר המערכת של לוס אנג'לס טיימס. "היא הגבירה את המתח עם איראן ומסבכת עוד יותר את המאמצים להביא לפתרון המלחמה בסוריה. היה ראוי שהממשל האמריקאי יגנה בחריפות את ההוצאה להורג, אך גינוי כזה לא הגיע".

התגובה הזאת הספיקה לטארק אל-חומייד, הפובליציסט הבכיר בעיתון הסעודי "א-שרק אל-אאוסט" לגלגל את "התקשורת המערבית" ובמיוחד את "ושינגטון" בזפת ונוצות. "מי שאומר שההוצאה להורג פירושה סיוע לקיצוניים באיראן מפגין שטחיות מסוכנת, שפירושה אי הבנה של מושג המדינה על פי החוקים הבינלאומיים וגם על פי המובן הליברלי, המערבי והחילוני של המדינה. אמירה כזאת מקדשת את העדה על פני האזרחות", כתב אל-חומייד. בהמשך שאל: "מה הקשר בין איראן לבין אזרח סעודי? האם בגלל שהוא שיעי? האם פירוש הדבר שהמערב מכיר באיראן כמקור הסמכות לכל השיעה ובכך הוא מבטל את מושג האזרחות? אם זו המשמעות אז מדוע עומד המערב על כך שסוריה תהיה מדינה חילונית? מי כאן קיצוני ומי כאן רפורמיסט — סעודיה שמכירה במושג המדינה או איראן שמשרישה את מושג העדה?". אל-חומייד המשיך וציין כי אם ההוצאה להורג של א-נימר היא פעולה פרובוקטיבית, אז גם הוצאה להורג של מחבל של אליקאעדה היא מעשה פרובוקטיבי, וכך גם לגבי אנשי דאעש.

סונים נגד שיעים? מה פתאום, על פי אל־חומייד, הכל מאבק בטרור. מעניין שזה בדיוק מה שאמר השבוע ארדואן על "הבעיה הכורדית" בטורקיה: "אין בעיה כורדית, יש בעיית טרור". אל־חומייד, שמייצג את עמדת המשטר הסעודי, מבהיר לווישינגטון את מאפייניה של המערכה האמיתית. לא דאעש או אליקאעדה, לא סונים או שיעים, אלא סעודיה וחברותיה או איראן, ועל הדרך, יואיל נא המערב ללמוד שיעור באזרחות וליברליזם מסעודיה.

סעודיה מפסיקה את הטיסות לאיראן ומנתקת את הקשרים הכלכליים

המשבר בעקבות הוצאתו להורג של איש הדת השיעי בסעודיה מחריף. יממה לאחר סעודיה, הודיעו גם בחריין, סודאן ואיחוד הנסיכויות על סילוק השגרירים האיראניים

יממה לאחר שסעודיה הודיעה אמש (ראשון) על ניתוק קשריה הדיפלומטיים עם איראן, גם בחריין וסודאן הודיעו היום כי השגרירים האיראנים המוצבים אצלם יסולקו. בנוסף הודיעה איחוד נסיכויות המפרץ גם היא כי דרג הייצוג הדיפלומטי של טהראן במדינה ירד מדרגת שגריר לנספח.

"בתגובה להתקפות הברבריות על שגרירות סעודיה בטהראן והקונסוליה במשהד, ממשלת סודאן מכריזה כי היא קוטעת באופן מיידי את הקשרים עם הרפובליקה האיסלאמית של איראן", נמסר בהצהרה ממשרד החוץ של סודאן. בבחריין שולט בית מלוכה סוני על רוב שיעי מוחלט, ובזמן מחאות האביב הערבי התקיימו הפגנות משמעותיות נגד השלטון במדינה.

סעודיה הודיעה היום כי בהמשך לניתוק הקשרים הדיפלומטיים היא תעצור את כל התנועה האווירית בין המדינות, תפסיק את קשרי המסחר ותאסור על אזרחיה לנסוע לאיראן, כך מסר שר החוץ הסעודי עאדל אל-ג'ובייר. עם זאת הוא הוסיף כי צליינים איראנים יתקבלו בברכה במכה ובמדינה. לדבריו, על איראן להתנהג "כמדינה נורמלית" ולכבד את הנורמות הבינלאומיות לפני שהיחסים ישוקמו.

ההודעה הסעודית על ניתוק היחסים התקבלה יממה לאחר ההסתערות וההצתה של שגרירותה בטהראן. כחלק מהמשבר הדיפלומטי המחריף בין המדינות בעקבות הוצאתו להורג של איש הדת השיעי הבכיר נימר א-נימר בסעודיה, אמש הודיעה סעודיה כי אנשי הצוות הדיפלומטי של איראן צריכים לעזוב את המדינה תוך 48 שעות.

הבית הלבן אמר היום כי ארה"ב העלתה את חששותיה בפני סעודיה לפני הוצאתו להורג של איש הדת השיעי. דובר הבית הלבן, ג'וש ארנסט, אמר עוד כי ארה"ב "תגנה בוודאי כל מדינה המבצעת הוצאות המוניות להורג" והזהיר כי המתרחש הגוברת בין טהראן וריאד עלולה להקשות על פתרון הסכסוך בסוריה.

"אנו מביעים דאגה וקוראים לאיראנים ולסעודים לפעול להרגעת המצב. אנו מפצירים כל הצדדים להפגין איפוק ולא להחריף את המתיחות הנראית בבירור באזור", אמר ארנסט. לדבריו, שר החוץ של ארה"ב ג'ון קרי היה בקשר עם עמיתו האיראני וגורמים רשמיים בארה"ב שוחחו עם בכירים בסעודיה על מנת לפעול להרגעת הרוחות.

שליח האו"ם לפתרון המשבר בסוריה, סטפן דה מיסטורה, יצא היום לביקור בסעודיה ובאיראן על מנת להעריך את השפעת הקרע בין שתי המדינות על המאמצים לסיום הסכסוך בסוריה. איראן, המגבה את נשיא סוריה בשאר אל-אסד, וסעודיה, תומכת מרכזית באופוזיציה הסורית, השתתפו בשלושת סבבי השיחות הבינלאומיות שנועדו למצוא פתרון פוליטי לסכסוך.

במקביל, טורקיה קראה לסעודיה ואיראן לפעול להפגת המתיחות, ואמרה כי המזרח התיכון הוא כבר "חבית נפץ" ולא יוכל לעמוד במשבר נוסף. בתדרוך כתבים לאחר ישיבת הקבינט היום, מתח סגן ראש ממשלת טורקיה ביקורת הן על תקיפת הנציגויות הסעודיות ובאיראן והן על הוצאתו להורג של א-נימר. "האזור צריך שלום ורגיעה. כולם חייבים לפעול בזהירות", אמר.

מנהיגה העליון של איראן, האייתוללה עלי חמינאי, תקף אתמול את סעודיה בשל ההוצאה להורג ואמר כי הפוליטיקאים במדינה יקבלו עונש מאלוהים על מותו של א-נימר. "שפיכת הדם הלא מוצדקת הזו ללא ספק תשפיע ועונש מאלוהים ייפול על הפוליטיקאים הסעודים", אמר חמינאי. בנוסף, הוא תיאר את ההוצאה להורג כ"טעות פוליטית".

ההוצאה להורג עוררה זעם ומהומות בעולם המוסלמי בכלל והשיעי בפרט, והיא מאיימת להחרף את האלימות על רקע עדתי ברחבי המזרח התיכון. בין איראן השיעית ברובה לשושלת המלוכה הסונית בסעודיה ישנה מתיחות גבוהה זה שנים, והמדינות תומכות בצדדים מנוגדים במלחמות וסכסוכים במזרח התיכון. אולם ההוצאה להורג בשבת, שאיראן הזהירה כי "תעלה לסעודיה ביוקר", וההסתערות על השגרירות בטהראן, החרפו את העוינות בין המדינות.

א-נימר, בן 56, היה ידוע כמבקר של השלטון בריאד. בעבר הוא קרא לתומכיו לפתוח במחאות לא אלימות נגד השלטון, ומעצרו ב-2012 סימן את תחילתו של קמפיין בינלאומי לשחרורו בתמיכת מזכ"ל האו"ם באן קי-מון וארגון זכויות האדם "אמנסטי אינטרנשיונל". על פי הודעת משרד הפנים הסעודי, יחד עם א-נימר הוצאו עוד 46 בני אדם להורג, רובם היו מעורבים בסדרת תקיפות שבוצעו על ידי ארגון הטרור אל-קאעדה נגד השלטון בשנים 2003 עד 2006.

ריאד האשימה את א-נימר בהסתה לאלימות נגד המשטרה, אך תומכיו טוענים כי הוא היה פעיל פוליטי לא אלים שקרא להגדלת הזכויות של המיעוט השיעי בסעודיה. לדברי סעודיה, גינוי ההוצאה להורג של א-נימר "חשף את פרצופה האמיתי של איראן בתמיכתה בטרור". משרד החוץ הסעודי האשים את איראן, בהודעה שפורסמה בסוכנות הידיעות הסעודית הממלכתית, ב"קנאות עיוורת" ואמר כי איראן מגנה על מעשי טרוריסטים ושותפה לפשעים שלהם באזור כולו.

מהלך סעודי מתוכנן? ניתוק היחסים עם איראן

מטרפד את פתרון המלחמה בסוריה

על פי מקורות ערביים צפתה ריאד את התגובה להוצאתו להורג של איש הדת השיעי, ויצרה במכוון עילה למשבר. גם בחריין, סודאן ואיחוד הנסיכויות סילקו את השגריר האיראני

ניתוק היחסים הדיפלומטים בין סעודיה לאיראן הוא לכאורה רק צעד פורמלי המסכם מערכת יחסים מרוסקת ממילא בין שושלת המלוכה הסונית לרפובליקה האיסלאמית. השיא היה הוצאתו להורג של המטיף השיעי הרדיקלי נימר א-נימר, לצד 46 מורשעים נוספים בפעילות טרור ו"בפגיעה בביטחון המדינה", חלקם פעילי אלקאעדה. סעודיה הוציאה לפועל את ההוצאה להורג על אף לחץ בינלאומי מצד האו"ם והממשל בארה"ב, שחשש בצדק מפני התלקחות עדתית במזרח התיכון. התגובה הייתה מיידית: שגרירות סעודיה בטהראן הוצתה, עובדי השגרירות נמלטו על נפשם, ועל אף שנשיא איראן חסן רוחאני גינה את ההצתה ודרש לעצור את האשמים, סעודיה ניתקה את היחסים.

השאלה היא אם סעודיה העריכה את היקף התגובה להוצאה להורג ויצרה במכוון עילה לניתוק יחסים. על פי מקורות ערביים התשובה לכך חיובית. מקורות אלו מזכירים שסעודיה לא היססה לנתק את יחסיה עם קטאר, כשסברה שהמדינה הקטנה חותרת תחת מנהיגותה במזרח התיכון. ריאד לא נזקקה אז לאירוע דרמטי כדי לגרור אחריה את איחוד הנסיכויות ובחריין, וכך גם עכשיו: בחריין הודיעה היום (שני) כי היא מנתקת את היחסים הדיפלומטיים עם איראן, ואיחוד הנסיכויות הכריזה על הורדת דרג הייצוג הדיפלומטי האיראני במדינה. סודאן, לה היו קשרים טובים עם טהראן בעבר, הודיעה גם היא על סילוק השגריר האיראני משטחה.

הוצאות להורג, בסעודיה ובאיראן, אינן מחזה נדיר. עד חודש יולי בשנה שעברה הוצאו באיראן להורג לפחות 700 בני אדם, בהם פעילים סונים, ועד סוף השנה הוצאו להורג כ-150 בני אדם בסעודיה. אך כל עוד ההוצאות להורג נתפשו כענישה על עבירות פליליות, ההתעניינות העולמית הצטמצמה להודעות גינוי ולדו"חות חסרי תכלית של ארגוני זכויות אדם. זכויות אדם באיראן ובסעודיה כלואות בחומות, שחלקן נבנה "בהתנדבות" על ידי מעצמות המערב כדי למנוע מתחים שייפגעו באינטרסים אסטרטגים, כמו הסכם הגרעין עם איראן או שמירה על הברית בין ריאד לוושינגטון. אבל לפרשה הנוכחית עלולות להיות השלכות מרחיקות לכת, ולא רק על מערכת היחסים בין סעודיה לאיראן.

במשך יותר משלוש שנים, מאז מעצרו בסעודיה, טיפחה איראן את דמותו של נימר א-נימר והציגה אותו כגיבור ואייקון שיש לחלץ מהכלא הסעודי. התקשורת האיראנית, במיוחד זו שמפרסמת מהדורות בשפה הערבית, העצימה את הדימוי ודרשה מסעודיה לשחררו. בשיחות חשאיות ובנאומים פומביים דרשה טהראן מסעודיה לא לפגוע במטיף והזהירה מפני התגובות האפשריות להתפתחות מסוג זה. ייתכן שדווקא העצמתו של המטיף הבהירה לסעודיה שיש בידיה נכס "אסטרטגי" כנגד איראן, שניתן להשתמש בו בכמה אופנים.

לפני כשנה, כשיחות הגרעין היו בעיצומן, רמזה איראן בפומבי כי היא מעוניינת לשקם את היחסים עם סעודיה. בזמנו אף דובר על כך ששר החוץ של איראן, מוחמד ג'ואד זריף, יבקר בסעודיה. באותה עת הבהירה איראן שהיא תרצה לדון בגורלו של א-נימר. סעודיה לא מיהרה להיענות על אף שארה"ב ייחסה חשיבות רבה להתקרבות בין שתי המעצמות האזוריות, שכן הממלכה הציבה עצמה כראש חץ נגד הסכם הגרעין. בשיחות חשאיות הבהירה ריאד לממשל בושינגטון שהיא רואה בהסכם הגרעין בגידה במדיניות האנטי-איראנית שתואמה בין ארה"ב

לסעודיה. החשש הסעודי, היה ועודנו, שארה"ב עלולה להעדיף את איראן על פני סעודיה, וכי להסרת הסנקציות מעל איראן כתוצאה מהסכם הגרעין יהיו תוצאות הרוות אסון, שישליכו על מעמדה של סעודיה במזרח התיכון ועל כלכלתה.

סעודיה לא שוכנעה בשיחות ההרגעה שניהלו הנשיא אובמה ושר החוץ ג'ון קרי עם המלך הסעודי והנהגת הממלכה, במיוחד לאחר שהבינה שארה"ב מוכנה לוותורים גם בנושא מלחמת האזרחים בסוריה. אחרי ארבע שנים של עמידה איתנה נגד המשך כהונתו של נשיא סוריה בשאר אל-אסד, וושינגטון זנחה מדיניות זו לטובת הסכמה רוסית-איראנית ואמריקאית. סעודיה מצדה, נדרשה להנהן בראשה ולא לפגוע בהבנות.

כך, נציגים בכירים מסעודיה ומאיראן ישבו בווינה לראשונה לשולחן דיונים עם ארה"ב וקבוצה של מדינות שהוזמנו לדון במתווה לפתרון מדיני בסוריה. אבל "שבת האחים" הזה לא האריך ימים. סעודיה הזמינה לריאד כמה עשרות נציגי מיליציות ואנשי אופוזיציה סורית כדי להסכים על מתווה הדיאלוג המדיני שיתקיים עם הממשל הסורי ועל זהות הקבוצות שייצגו את האופוזיציה. איראן רתחה מזעם. זה היה תרגיל שנועד לטעמה למשוך את השטיח מתחת לרגליה, ולהעביר לסעודיה את מנוף השפעה על אופי הדיאלוג ובמיוחד על משתתפיו. גם הקואליציה הסונית, שהמלך סלמאן הכריז על הקמתה בחודש שעבר "כדי להילחם בטרור", נתפשה באיראן, ובצדק, כמאבק על השפעה וכמאמץ לבלום את השפעתה של טהראן, יותר מכמערכה נגד הטרור.

איתות מובהק נוסף לכוונתה של סעודיה "לרדוף" את איראן בכל אתר במזרח התיכון, היה פתיחתה מחדש של שגרירות סעודיה בבגדאד בשבוע שעבר, לאחר 25 שנה של היעדרות דיפלומטית רשמית. עיראק, מדינה בעלת רוב שיעי הנחשבת לבת חסות של איראן, הפכה גם היא לזירת מאבק בין שתי הממלכה והרפובליקה האיסלאמית, זאת בנוסף למלחמה שמנהלת ריאד בתימן נגד המורדים החותים. הנחשבים גם הם לנאמניה של איראן, או לפחות לבני חסותה.

הקרע בין איראן לסעודיה עלול לפיכך לעכב, אם לא להכשיל, את המאמצים הדיפלומטיים להביא לסיום המלחמה בסוריה ובתימן. כי עתה, בנוסף לחוסר ההסכמה שאפיין בעבר את עמדות השתיים – שהשפיע על עמדותיהן של ארה"ב ורוסיה – נוספו גם מטענים לאומיים, דתיים ורגשיים. מטענים אלו, מתעורר חשש, עלולים לטרפד את השיקולים הרציונליים והמדיניים שצריכים לעמוד בבסיס המאמצים הדיפלומטיים.

שגרירות סעודיה בטהראן הוצתה לאחר שהוציאה להורג איש דת שיעי

נימר א-נימר היה דמות מרכזית בהפגנות נגד בית המלוכה הסעודי ב-2011. מבקר השלטון הוצא להורג לצד 46 בני אדם נוספים שהנאשמו בטרור. חמינאי: על הפוליטיקאים הסעודים ייפול עונש מאלוהים

הוצאתו להורג בסעודיה של מנהיג דת שיעי עוררה אתמול (שבת) מחאה נרחבת בעולם. מנהיגי איראן ועיראק, וכן פוליטיקאים מבריטניה, גינו בחריפות את הוצאתו להורג של נימר א-נימר, שהיה בין 47 בני אדם שהומתו אתמול על ידי הרשויות בממלכה.

ההוצאה להורג עוררה זעם ומהומות בעולם המוסלמי - בין היתר בקשמיר, פקיסטאן ובחריין - והיא מאיימת להחריף את האלימות על רקע עדתי ברחבי המזרח התיכון. אמש יצאו מאות בני אדם להפגין מול שגרירות סעודיה בטהראן והשליכו לעברה חפצים. בתמונות שהופצו ברשתות החברתיות נראה חלון השגרירות בוער, וכן נראים מפגינים פורצים לתוך בניין השגרירות ומשליכים ניירות מהגג.

זמן קצר לאחר מכן דווח כי המשטרה האיראנית פיזרה את המפגינים הזועמים מתוך השגרירות ולדברי הרשויות 40 בני אדם נעצרו. משרד החוץ האיראני קרא לציבור לשמור על הסדר.

נשיא איראן חסן רוחאני אמר כי תקיפת השגרירות הסעודית בטהראן אינה מוצדקת. לדבריו, הוא הורה למשרד הפנים לתפוס את האחראים למעשה ולהביא אותם לבית משפט "כדי לשים קץ למעשים המכוערים". הוא אף כינה את התוקפים "קיצוניים". עם זאת הוא גינה גם את ההוצאה להורג.

מאות שיעים צעדו באזור קאטיף שבמזרח סעודיה, מחוץ ביתו של נימר, וצעקו "הלאה עם משפחת סעוד". המפגינים צעדו מכפר הולדתו של א-נימר לעיר המרכזית במחוז - היחידה שבה שיעים אינם מיעוט. מאות נוספים הפגינו בבחריין, בעלת בריתה של סעודיה.

א-נימר, בן 56, היה ידוע כמבקר של השלטון בריאד. בעבר הוא קרא לתומכיו לפתוח במחאות לא אלימות נגד השלטון, ומעצרו ב-2012 סימן את תחילתו של קמפיין בינלאומי לשחרורו בתמיכת מזכ"ל האו"ם באן קי-מון וארגון זכויות האדם "אמנסטי אינטרנשיונל".

על פי הודעת משרד הפנים הסעודי, רוב המוצאים להורג היום היו מעורבים בסדרת תקיפות שביצע ארגון הטרור אל-קאעדה נגד השלטון בשנים 2003 עד 2006. מלבד א-נימר, שאר המוצאים להורג הם שלושה שיעים ו-43 ג'יהאדיסטים סונים.

ריאד האשימה את א-נימר בהסתה לאלימות נגד המשטרה, אך תומכיו טוענים כי הוא היה פעיל פוליטי לא אלים שקרא להרחבת הזכויות של המיעוט השיעי בסעודיה. א-נימר שיחק תפקיד מרכזי בהפגנות השיעים נגד השלטון, שפרצו בסעודיה כחלק מהאביב הערבי ב-2011.

באיראן – תאוקרטיה שיעית הידועה כיריבתה של סעודיה – שידרה התקשורת הממלכתית ללא הפסקה צילומים של אנשי דת ובכירים חילונים מהללים את א־נימר ומנבאים את נפילתה של משפחת השלטון הסונית בסעודיה. בנוסף הודיעו משמרות המהפכה של איראן כי הוצאתו להורג של א־נימר תגרור תגובת נגד חריפה, כך על פי סוכנות הידיעות Mehr.

מנהיגה העליון של איראן, האייתולה עלי חמינאי, תקף את סעודיה בשל ההוצאה להורג ואמר כי הפוליטיקאים במדינה יקבלו עונש מאלוהים על מותו של אל-נימר. "שפיכת הדם הלא מוצדקת הזו ללא ספק תשפיע ועונש מאלוהים ייפול על הפוליטיקאים הסעודים", אמר חמינאי. בנוסף, הוא תיאר את ההוצאה להורג כ"טעות פוליטית".

האייתולה אחמד חתאמי, מאנשי הדת הבכירים באיראן, אמר לסוכנות הידיעות "Meh" כי הוצאתו להורג של א־נימר משקפת את טבעו העברייני של בית המלוכה הסעודי. "אין לי ספק שזה ימחק את המשפחה הזו מדפי ההיסטוריה", אמר.

דובר משרד החוץ האיראני אמר בתגובה כי סעודיה תומכת בטרור ומוציאה להורג את מתנגדיה. "ממשלת סעודיה תומכת בטרור ובסונים הקיצונים בעוד שאת מבקריה היא מוציאה להורג ומדכאת בתוך המדינה", אמר הדובר חוסיין ג'בר אנסארי.

אזהרות מפני ההשלכות החמורות של ההוצאה להורג נשמעו גם מצד מנהיגים שיעים בעיראק, כוויית, לבנון ותימן. כך, מוחמד א־סייהוד, חבר פרלמנט עיראקי ממוצא שיעי, אמר לרשת הטלוויזיה א־סומריה כי ההוצאה להורג נעשתה כדי להבעיר את הסכסוך השיעי־סוני ולהעלות את האזור באש. "הצעד שנקטה משפחת המלוכה הסעודית יצית את האזור ואת המלחמה העדתית בין סונים לשיעים", אמר א־סייהוד. בנוסף כינתה המועצה השיעית העליונה בלבנון את ההוצאה להורג "טעות חמורה", וארגון חיזבאללה כינה אותה 'התנקשות'. המורדים החותים בתימן, חברי פלג שיעי הנתמך על ידי איראן, גינו את מותו של "הגיבור הקדוש" א־נימר.

לדברי סעודיה, גינוי ההוצאה להורג של אל-נימר "חשף את פרצופה האמיתי של איראן בתמיכתה בטרור". משרד החוץ הסעודי האשים את איראן, בהודעה שפורסמה בסוכנות הידיעות הסעודית הממלכתית, ב"קנאות עיוורת" ואמר כי איראן מגנה על מעשי טרוריסטים ושותפה לפשעים שלהם באזור כולו.

אחיו של א־נימר אמר לאחר ההוצאה להורג כי משפחתו נדהמה מהדיווחים על מות האח, אולם מקווה כי התגובות לכך יהיו לא אלימות. "שייח' א־נימר זכה להערכה רבה בקהילתו ובחברה המוסלמית בכלל ואין לי ספק שתהיה תגובה על הוצאתו להורג", אמר מוחמד א־נימר. "אנחנו מקווים שהתגובה לא תהיה אלימה ולא תחרוג מהמסגרת השלווה. די לשפיכות הדמים", הוסיף.

בשנת 2015 הוציאה סעודיה להורג לפחות 157 בני אדם, המספר הגבוה ביותר של מוצאים להורג במדינה מזה שני עשורים.

